

บทที่ 5

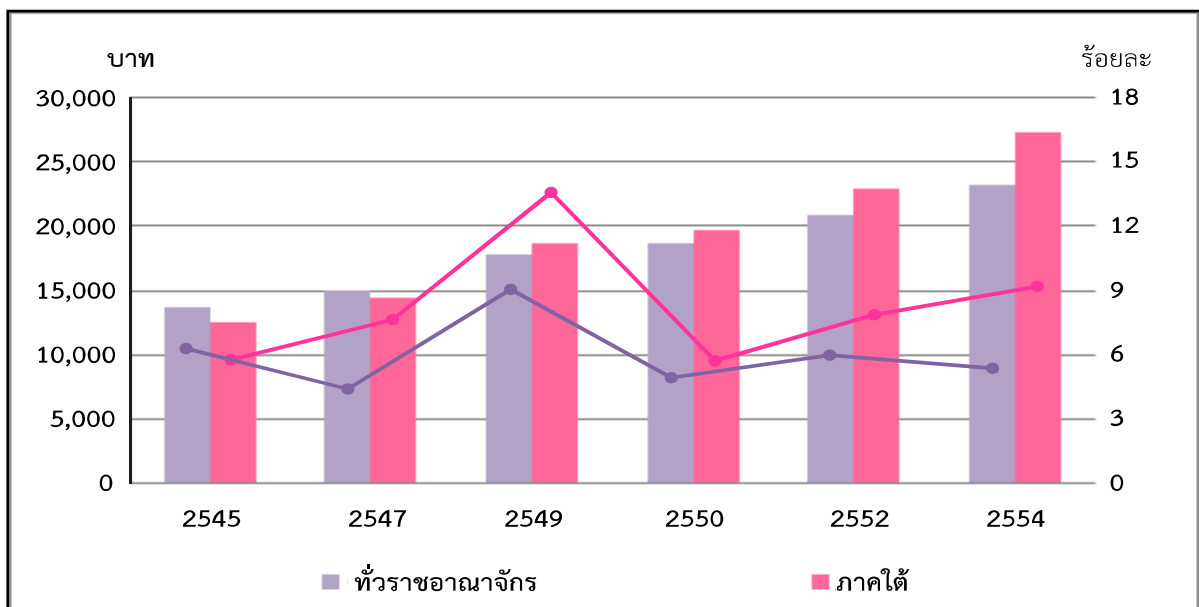
ความยากจนและการกระจายรายได้

การอธิบายสถานการณ์ความยากจนและการกระจายรายได้ของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้อาศัยการวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิจากตัวเลขสถิติในระหว่างปี 2545 – 2554 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ในประเด็น ดังต่อไปนี้

5.1 รายได้ของครัวเรือน

รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนทั่วราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ปี 2545 – 2554 เพิ่มขึ้นทุกปี โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 5.98 ต่อปี ในขณะที่รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของภาคใต้มีมูลค่าสูงกว่ารายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนทั่วราชอาณาจักร โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 8.25 ต่อปี ทั้งนี้ตัวเลขรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนแสดงในภาพที่ 5.1-1 และตารางที่ 5.1-1 ซึ่งแสดงการเติบโตอย่างมากในช่วงปี 2547 – 2549 ทั้งนี้มีผลมาจากการขยายตัวอย่างมากทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ในปี 2549 อยู่ที่ร้อยละ 10.6

ภาพที่ 5.1-1 รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนทั่วราชอาณาจักรและภาคใต้ของประเทศไทยปี 2545 - 2554

ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 5.1-1 อัตราการเติบโตของรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนทั่วราชอาณาจักรและภาคใต้ของประเทศไทยปี 2545 – 2554*

ปี	ทั่วราชอาณาจักร		ภาคใต้	
	รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)	อัตราการเติบโตต่อปี (ร้อยละ)	รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)	อัตราการเติบโตต่อปี (ร้อยละ)
2545	13,736	6.33	12,487	5.66
2547	14,963	4.37	14,469	7.64
2549	17,787	9.03	18,668	13.59
2550	18,660	4.91	19,716	5.61
2552	20,904	5.84	22,926	7.83
2554	23,236	5.43	27,326	9.18
2545 - 2554		5.98		8.25

ที่มา : ปรับปรุงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

* ตัวเลขรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนมีการเก็บรวบรวมและเผยแพร่ทุก 2 ปี

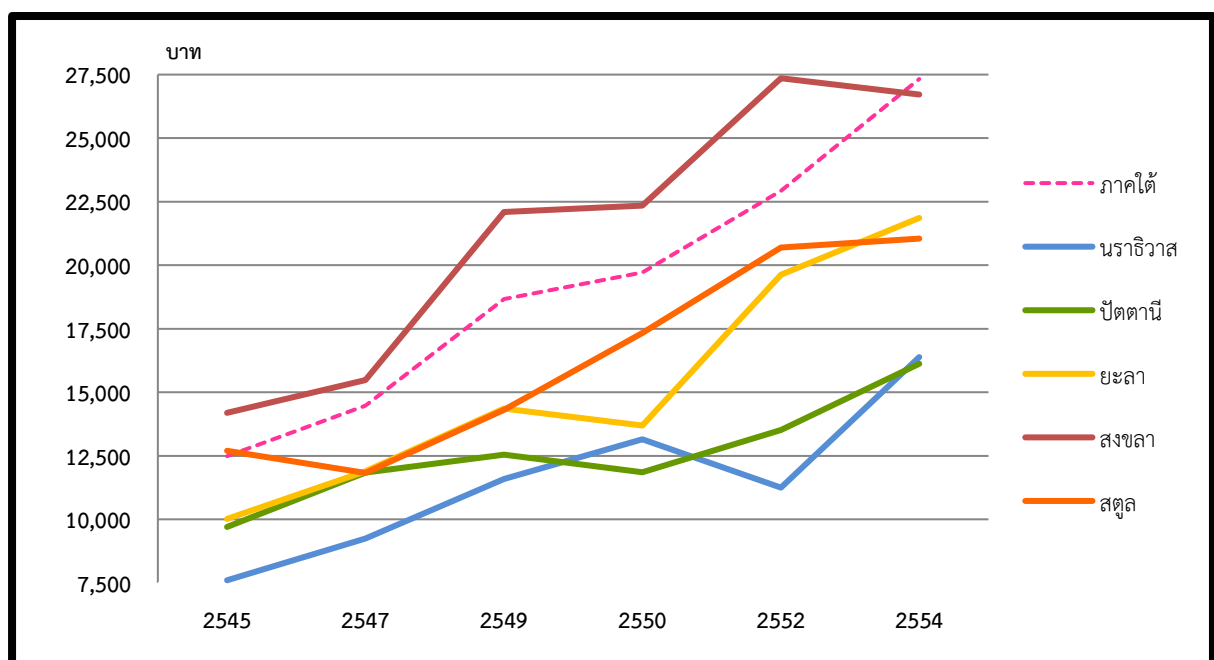
อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณารายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของ 5 จังหวัดชายแดนใต้พบว่า รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนในแต่ละจังหวัด มีความผันผวน แม้รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของภูมิภาคจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ทั้งนี้รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของทั้ง 5 จังหวัดมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้นดังแสดงในภาพที่ 5.1-2 นอกจากนี้ยังพบว่ารายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา และสตูลอยู่ต่ำกว่ารายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนในระดับภูมิภาค และยิ่งต่ำกว่ามากเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนทั่วราชอาณาจักรในช่วงเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาส และปัตตานีซึ่งมีตัวเลขรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุดในภาคใต้ตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะหลังปี 2550 จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างของตัวเลขรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของนราธิวาส และปัตตานีต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาค และต่ำกว่าอีก 3 จังหวัดชายแดนในสัดส่วนที่กว้างมากขึ้นดังแสดงในตารางที่ 5.1-1 และภาพที่ 5.1-2

ตารางที่ 5.1-2 รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ กับรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยของภาคใต้ปี 2545 – 2554

ปี	รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)					
	ภาคใต้	นราธิวาส	ปัตตานี	ยะลา	สงขลา	สตูล
2545	12,487	7,603	9,702	10,018	14,192	12,702
2547	14,469	9,240	11,837	11,886	15,481	11,826
2549	18,668	11,586	12,547	14,354	22,093	14,307
2550	19,716	13,148	11,849	13,698	22,342	17,328
2552	22,926	11,244	13,511	19,619	27,356	20,695
2554	27,326	16,384	16,122	21,859	26,711	21,047

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาพที่ 5.1-2 แนวโน้มรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของ 5 จังหวัดชายแดนใต้และภาคใต้ของประเทศไทยปี 2545 - 2554

ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

5.2 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

เมื่อพิจารณาส่วนของค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักรไทยในปี 2545 – 2554 พบว่า มีการเติบโตของค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยร้อยละ 4.93 ต่อปี ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของภาคใต้มีมูลค่าสูงกว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักร โดยภาคใต้มีการเติบโตของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนร้อยละ 6.53 ต่อปี ดังแสดงในตารางที่ 5.2-1 อย่างไรก็ตามตัวเลขค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนี้ เมื่อพิจารณาควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเงินเฟ้อ และราคาสินค้าอุปโภค บริโภคในช่วงเวลาเดียวกัน จะพบว่าในปี 2545 – 2553 มีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยร้อยละ 2.73 ต่อปี และมีร้อยละของการเปลี่ยนแปลงดัชนีราคา GDP เฉลี่ย 3.16 ต่อปี

ตารางที่ 5.2-1 อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนทั่วราชอาณาจักร และภาคใต้ของประเทศไทยปี 2545 – 2554*

ปี	ทั่วราชอาณาจักร		ภาคใต้	
	ค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปี (ร้อยละ)	ค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปี (ร้อยละ)
2545	10,889	5.15	10,701	7.45
2547	12,297	6.27	12,891	9.76
2549	14,311	7.88	15,260	8.80
2550	14,500	1.32	15,875	4.03
2551	15,942	9.94	16,878	6.32
2552	16,205	1.65	17,298	2.49
2553	16,819	3.79	18,173	5.06
2554	17,403	3.47	19,686	8.32
2545 - 2544		4.93		6.53

ที่มา : ปรับปรุงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

*ตัวเลขค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยก่อนปี 2550 มีการเก็บรวบรวมและเผยแพร่ทุก 2 ปี

ตารางที่ 5.2-2 อัตราเงินเฟ้อ ดัชนีราคาผู้ผลิต ดัชนีราคาผู้บริโภคและร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของดัชนี
ราคา GDP ปี 2545 – 2553

ปี	ดัชนีราคาผู้ผลิต (ปีฐาน 2543 = 100)	ดัชนีราคาผู้บริโภค (ปีฐาน 2550 = 100)	อัตรา เงินเฟ้อ	ร้อยละของ การเปลี่ยนแปลง ดัชนีราคา GDP
2545	104.2	85.4	0.7	0.8
2546	108.2	87.0	1.8	1.3
2547	115.7	89.4	2.7	3.2
2548	126.3	93.4	4.5	4.6
2549	135.2	97.8	4.7	4.9
2550	139.6	100.0	2.3	3.5
2551	156.9	105.4	5.5	4.5
2552	119.5	104.5	-0.9	1.9
2553	130.7	108.0	3.3	3.7
2545 - 2553			2.73	3.16

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อ้างใน
สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายครัวเรือนกับอัตราเงินเฟ้อจะพบว่ามีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ
ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในปี 2552 มีการเติบโตน้อยมากเพียงร้อยละ 1.65 ทั้งนี้เนื่องมาจากในปี 2552
เกิดภาวะเงินฝืด ดังเห็นได้จากอัตราเงินเฟ้อในปี 2552 ติดลบ 0.9 (แสดงในตารางที่ 5.2-2)

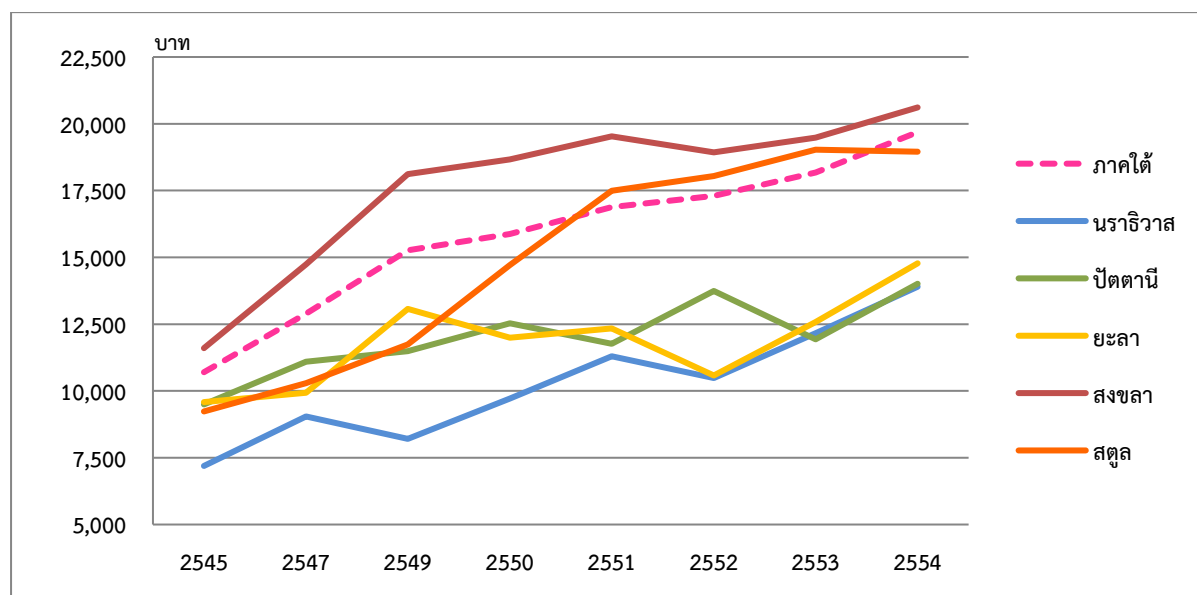
นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายครัวเรือนของ 5 จังหวัดชายแดนใต้พบว่า นราธิวาส ปัตตานี
ยะลา และสตูลมีมูลค่าค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนต่อเดือนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาค มีเพียงสงขลาที่มี
ค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งภาคใต้และทั่วราชอาณาจักร อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณา
แนวโน้มค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนพบว่ามีมูลค่าสูงขึ้นในทุกจังหวัด มีเพียงปี 2552 ที่ค่าใช้จ่ายของ
ครัวเรือนชะลอตัว ทั้งนี้เนื่องมาจากภาวะเงินฝืดเคืองในปีดังกล่าว

ตารางที่ 5.2-3 ค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ กับค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยของภาคใต้ปี 2545 – 2554

ปี	ค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)					
	ภาคใต้	นราธิวาส	ปัตตานี	ยะลา	สงขลา	สตูล
2545	10,701	7,193	9,496	9,583	11,601	9,233
2547	12,891	9,040	11,097	9,937	14,738	10,296
2549	15,260	8,201	11,490	13,077	18,111	11,737
2550	15,875	9,711	12,531	11,990	18,668	14,716
2551	16,878	11,302	11,765	12,337	19,534	17,497
2552	17,298	10,486	13,743	10,580	18,929	18,043
2553	18,173	12,162	11,928	12,576	19,488	19,031
2554	19,686	13,901	14,012	14,777	20,612	18,954

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาพที่ 5.2-1 แนวโน้มค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของ 5 จังหวัดชายแดนใต้กับค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยของภาคใต้ปี 2545 – 2554

ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อนำตัวเลขค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของ 5 จังหวัดชายแดนใต้กับค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยของภาคใต้มาเขียนกราฟเส้นแสดงแนวโน้มดังแสดงในภาพที่ 5.2-1 จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี 2550

เป็นต้นมา ค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสอยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือนของภาคได้อย่างมาก โดยจังหวัดยะลามีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2550 – 2552 แล้วจึงปรับตัวเพิ่มขึ้นหลังปี 2552 ในส่วนจังหวัดปัตตานีในช่วงปี 2550 – 2551 มีตัวเลขค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนชะลอตัวแต่เพิ่มสูงขึ้นในปี 2552 ตรงข้ามกับภาวะเงินฝืดของเศรษฐกิจมหภาค ในขณะที่จังหวัดนราธิวาสซึ่งมีตัวเลขค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุด แต่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น คล้ายคลึงกับแนวโน้มของภูมิภาค

5.3 ภาวะหนี้สินของครัวเรือน

การอธิบายลักษณะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนนั้น นอกจากการพิจารณาจากรายได้ และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนแล้ว จะต้องอธิบายถึงภาวะหนี้สินของครัวเรือนเพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพทางเศรษฐกิจที่ชัดเจน โดยในปี 2545 – 2554 นั้นพบว่า ภาวะหนี้สินของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักรไทยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 5.93 ต่อปี ในขณะที่ภาวะหนี้สินของครัวเรือนของภาคใต้มีอัตราการเปลี่ยนแปลงถึงร้อยละ 6.77 ต่อปี อย่างไรก็ตามจากตารางที่ 5.3-1 แสดงให้เห็นว่าภาวะหนี้สินของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักรมีความผันผวน ในขณะที่ตัวเลขหนี้สินครัวเรือนของภาคใต้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง (Increase at a decreasing rate)

ตารางที่ 5.3-1 อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนทั่วราชอาณาจักร และภาคใต้ของประเทศไทยปี 2545 – 2554*

ปี	ทั่วราชอาณาจักร		ภาคใต้	
	หนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปี (ร้อยละ)	หนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปี (ร้อยละ)
2545	82,485	9.81	76,124	18.58
2547	104,571	12.59	92,126	10.01
2549	116,585	5.59	114,179	11.33
2550	116,681	0.08	118,525	3.81
2552	134,699	7.44	127,220	3.60
2554	134,900	0.07	110,723	-6.71
2545 - 2544		5.93		6.77

ที่มา : ปรับปรุงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

*ตัวเลขหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนมีการเก็บรวบรวมและเผยแพร่ทุก 2 ปี

ทั้งนี้เมื่อพิจารณามูลค่าหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนเป็นรายจังหวัดของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ พบว่านราธิวาส และยะลา มีภาระหนี้สินต่อครัวเรือนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคค่อนข้างมาก ในขณะที่ จังหวัดสงขลา ยังคงเป็นจังหวัดที่มีตัวเลขภาระหนี้สินสูงที่สุด อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสนใจกว่าจากปี 2549 – 2552 จังหวัดสตูลมีตัวเลขหนี้สินครัวเรือนเติบโตสูงขึ้นมา และลดต่ำลงในอัตราสูงในปี 2554

ตารางที่ 5.3-2 หนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของ 5 จังหวัดชายแดนใต้กับหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยของภาคใต้ ปี 2545 – 2554

ปี	หนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)					
	ภาคใต้	นราธิวาส	ปัตตานี	ยะลา	สงขลา	สตูล
2545	76,124	34,023	46,145	56,566	75,200	56,518
2547	92,126	39,297	91,978	54,635	58,636	82,046
2549	114,179	57,253	82,046	55,672	174,109	69,314
2550	118,525	36,368	80,120	56,369	142,526	116,896
2552	127,220	26,246	82,370	18,902	115,079	183,123
2554	110,723	40,943	83,777	60,167	107,472	101,355

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาจากตัวเลขรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะพบว่าจังหวัดสงขลา มีลักษณะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าอีก 4 จังหวัด ทั้งนี้เนื่องจากผลทางเศรษฐกิจของอำเภอหาดใหญ่ที่ทำให้ตัวเลขเศรษฐกิจครัวเรือนเฉลี่ยของสงขลาสูงตามไปด้วย นอกจากนี้ เป็นที่น่าสนใจว่าหลังปี 2550 จังหวัดสตูลซึ่งมีการเติบโตของรายได้ และค่าใช้จ่ายครัวเรือนไม่สูงมาก แต่กลับมีตัวเลขหนี้สินครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัวจาก 69,314 บาท ในปี 2549 เป็น 116,896 บาท และ 183,123 บาท ในปี 2550 และ 2552 ตามลำดับ ก่อนที่จะปรับลดลงอีกครั้งในปี 2554 ที่ร้อยละ 44.65 จากปี 2552

ในขณะที่ปี 2552 จังหวัดยะลาก็กลับมีตัวเลขหนี้สินลดลงจาก 56,369 บาท ในปี 2550 มาอยู่ที่ 18,902 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 66.47 และกลับมาเพิ่มสูงขึ้นในระดับใกล้เคียงปี 2550 และปีก่อนหน้าอีกครั้งในปี 2554

จังหวัดนราธิวาส และปัตตานีถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีสถานการณ์ทางเศรษฐกิจระดับครัวเรือนต่ำที่สุดหากวัดจากรายได้และค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน แต่เป็นจังหวัดที่มีภาระหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุดเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามพบว่าแม้จังหวัดนราธิวาส และปัตตานีจะมีรายได้และค่าใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนใกล้เคียงกัน แต่ปัตตานีมีตัวเลขภาระหนี้สินครัวเรือนต่อรายได้ในอัตราที่สูงกว่า

นราธิวาสอยู่มาก ทั้งนี้ได้แสดงตัวเลขทางเศรษฐกิจระดับครัวเรือนเปรียบเทียบรายการและรายจังหวัดไว้ในตารางที่ 5.3-3

ตารางที่ 5.3-3 รายได้ / ค่าใช้จ่าย / หนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ปี 2545 – 2554

ปี	ภาคใต้			นราธิวาส			ปัตตานี		
	รายได้	ค่าใช้จ่าย	หนี้สิน	รายได้	ค่าใช้จ่าย	หนี้สิน	รายได้	ค่าใช้จ่าย	หนี้สิน
2545	12,487	10,701	76,124	7,603	7,193	34,023	9,702	9,496	46,145
2547	14,469	12,891	92,126	9,240	9,040	39,297	11,837	11,097	91,978
2549	18,668	15,260	114,179	11,586	8,201	57,253	12,547	11,490	82,046
2550	19,716	15,875	118,525	13,148	9,711	36,368	11,849	12,531	80,120
2551	-	16,878	-	-	11,302	-	-	11,765	-
2552	22,926	17,298	127,220	11,244	10,486	26,246	13,511	13,743	82,370
2553	-	18,173	-	-	12,162	-	-	11,928	-
2554	27,326	19,686	110,723	16,384	13,901	40,943	16,122	14,012	83,777

ปี	ยะลา			สงขลา			สตูล		
	รายได้	ค่าใช้จ่าย	หนี้สิน	รายได้	ค่าใช้จ่าย	หนี้สิน	รายได้	ค่าใช้จ่าย	หนี้สิน
2545	10,018	9,583	56,566	14,192	11,601	75,200	12,702	9,233	56,518
2547	11,886	9,937	54,635	15,481	14,738	58,636	11,826	10,296	82,046
2549	14,354	13,077	55,672	22,093	18,111	174,109	14,307	11,737	69,314
2550	13,698	11,990	56,369	22,342	18,668	142,526	17,328	14,716	116,896
2551	-	12,337	-	-	19,534	-	-	17,497	-
2552	19,619	10,580	18,902	27,356	18,929	115,079	20,695	18,043	183,123
2553	-	12,576	-	-	19,488	-	-	19,031	-
2554	21,859	14,777	60,167	26,711	20,612	107,472	21,047	18,954	101,355

ที่มา: รวบรวมจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

5.4 เส้นความยากจน

เพื่อพิจารณาภาวะความยากจนของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยซึ่งใช้ความยากจนสัมพัทธ์ในการบ่งชี้ระดับความยากจนของครัวเรือน โดยอาศัยเส้นความยากจนดังกล่าวไปแล้วในบทที่ 2 ทั้งนี้ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้

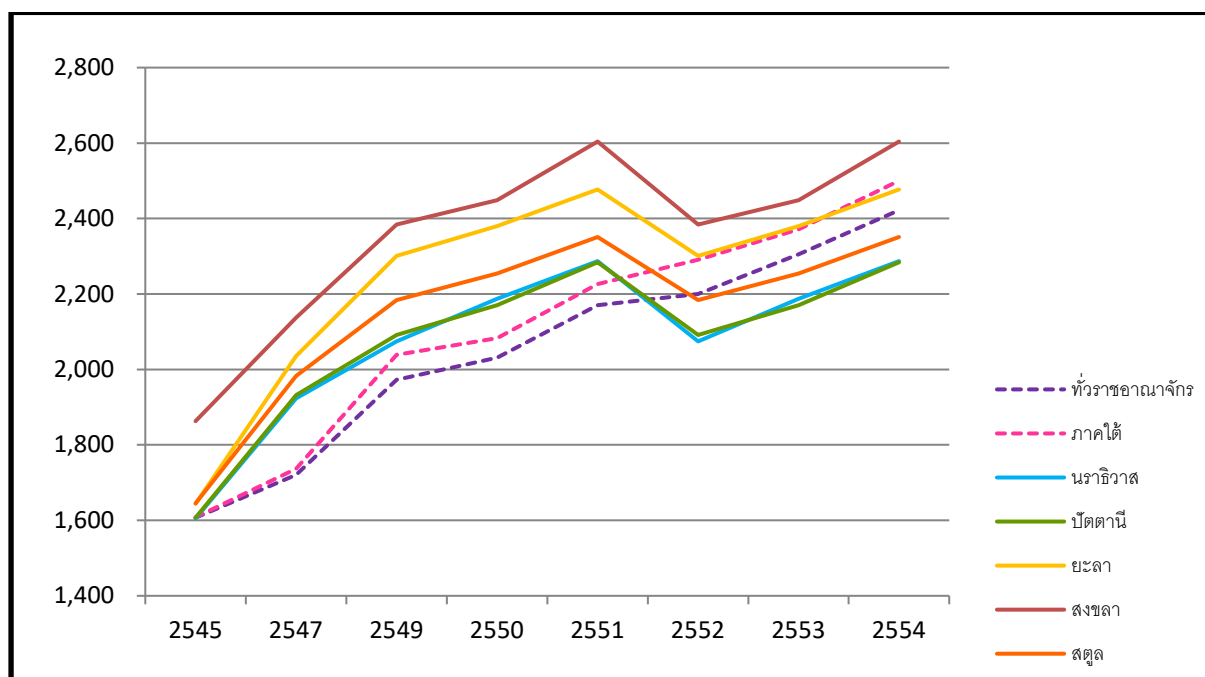
คำนวณหาเส้นความยากจนทั่วราชอาณาจักร ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัดดังแสดงในตารางที่ 5.4-1 และภาพที่ 5.4-1

ตารางที่ 5.4-1 เส้นความยากจนทั่วราชอาณาจักร ระดับภูมิภาค และ 5 จังหวัดชายแดนใต้ปี 2545 – 2554

ปี	ทั่วราชอาณาจักร	ภาคใต้	นราธิวาส	ปัตตานี	ยะลา	สงขลา	สตูล
2545	1,607	1,608	1,605	1,607	1,644	1,863	1,645
2547	1,721	1,737	1,923	1,932	2,035	2,137	1,983
2549	1,973	2,039	2,074	2,091	2,301	2,384	2,184
2550	2,031	2,083	2,187	2,170	2,380	2,449	2,254
2551	2,170	2,226	2,287	2,284	2,477	2,604	2,351
2552	2,200	2,291	2,074	2,091	2,301	2,384	2,184
2553	2,305	2,371	2,187	2,170	2,380	2,449	2,254
2554	2,422	2,500	2,287	2,284	2,477	2,604	2,351

ที่มา : คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

ภาพที่ 5.4-1 เส้นความยากจนทั่วราชอาณาจักร ภาคใต้และ 5 จังหวัดชายแดนใต้ปี 2545 – 2554

ที่มา : ปรับปรุงจากคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

จากภาพที่ 5.4-1 แสดงให้เห็นว่าลักษณะของเส้นความยากจนปี 2545 – 2554 ของภาคใต้และทั่วราชอาณาจักรมีลักษณะและแนวโน้มคล้ายคลึงกัน ในขณะที่เส้นความยากจนของแต่ละจังหวัด

ชายแดนใต้เองมีลักษณะเส้นคล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างจากเส้นความยากจนระดับภูมิภาคและทั่วราชอาณาจักร ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่เส้นความยากจนของแต่ละจังหวัดอยู่สูงกว่าเส้นความยากจนของภูมิภาคและราชอาณาจักร และสงขลาเป็นจังหวัดที่มีเส้นความยากจนอยู่สูงที่สุด ในขณะที่นราธิวาสและปัตตานีมีเส้นความยากจนในระดับที่ไม่แตกต่างกันและอยู่ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดชายแดนใต้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับตัวเลขเศรษฐกิจครัวเรือนดังกล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังได้รายงานจำนวนและอัตราส่วนคนจนเมื่อพิจารณาจากรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ดังแสดงในตารางที่ 5.4-2 และตารางที่ 5.4-3 โดยพบว่าจำนวนคนจนทั่วราชอาณาจักรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับจำนวนคนจนในภาคใต้และ 5 จังหวัดชายแดนใต้ อย่างไรก็ตามแม้จำนวนคนจนมีแนวโน้มลดลง แต่ในปี 2552 พบว่ามีจำนวนคนจนเพิ่มขึ้นในภาคใต้ และในทุกจังหวัดชายแดนใต้ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจได้รับผลจากเศรษฐกิจมหภาคเนื่องจากเป็นปีที่เกิดภาวะเงินฝืดเคือง อย่างไรก็ตามกลับไม่ปรากฏลักษณะเช่นนี้กับจำนวนคนจนรวมทั่วราชอาณาจักร นอกจากนี้หากนำจำนวนคนจนใน 5 จังหวัดชายแดนใต้รวมกัน พบว่าคนจนใน 5 จังหวัดชายแดนใต้มีสัดส่วนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 14 ของคนจนทั่วราชอาณาจักร และมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนคนจนทั้งหมดในภาคใต้ ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่มากเมื่อเทียบกับจำนวนคนจนทั้งหมดในภาคใต้

ตารางที่ 5.4-2 จำนวนคนจน เมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ ภาคใต้ และทั่วราชอาณาจักรปี 2545 – 2554

หน่วย : พันคน

ปี	ทั่วราชอาณาจักร	ภาคใต้	นราธิวาส	ปัตตานี	ยะลา	สงขลา	สตูล
2545	19,657.1	2,375.7	446.7	279.0	198.2	238.9	90.5
2547	16,382.8	1,888.3	303.8	296.1	171.7	164.3	94.2
2549	14,506.3	1,816.8	465.6	278.1	108.1	168.3	78.2
2550	13,111.7	1,748.9	362.6	274.7	123.2	156.2	62.1
2551	12,993.8	1,458.4	270.8	310.9	127.4	114.7	28.7
2552	12,270.6	1,580.4	374.6	317.1	181.2	124.9	52.2
2553	11,041.7	1,304.9	246.8	331.4	103.5	128.7	31.7
2554	8,766.5	907.0	165.7	203.2	58.1	48.3	31.7

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

ทั้งนี้หากพิจารณาความยากจนจากจำนวนคนเพียงมิติเดียว อาจไม่สามารถเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดได้มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนประชากรที่ไม่เท่ากันในแต่ละจังหวัด ดังนั้นสำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงได้รวบรวมสัดส่วนคนจนทั่วราชอาณาจักรภูมิภาค และระดับจังหวัด โดยก่อนปี 2550 จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนมากที่สุด อย่างไรก็ตามหลังจากปี 2550 จังหวัดปัตตานีกลายเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนมากที่สุด ในขณะที่จังหวัดสงขลา ยังคงเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนต่ำที่สุดตั้งแต่ปี 2545 – 2554 ดังแสดงในตารางที่ 5.4-3

ตารางที่ 5.4-3 สัดส่วนคนจน เมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ ภาคใต้ และทั่วราชอาณาจักรปี 2545 – 2554

หน่วย: ร้อยละ

ปี	ทั่วราชอาณาจักร	ภาคใต้	นราธิวาส	ปัตตานี	ยะลา	สงขลา	สตูล
2545	32.64	29.43	67.63	46.94	47.56	18.87	36.02
2547	26.88	23.06	45.88	49.60	40.84	12.63	36.77
2549	23.43	21.78	70.12	46.44	25.46	12.50	29.90
2550	20.94	20.72	54.51	45.71	28.89	11.39	23.51
2551	20.49	17.04	40.67	51.62	29.75	8.16	10.73
2552	19.08	18.20	56.16	52.53	42.12	8.67	19.36
2553	16.91	14.77	36.90	54.76	23.95	8.70	11.64
2554	13.15	10.07	24.73	33.49	13.38	3.17	11.48

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

อย่างไรก็ตามตัวเลขเศรษฐกิจระดับครัวเรือน และการวัดความยากจนเป็นเพียงตัวเลขบ่งบอกถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในแต่ละพื้นที่ แต่ไม่สามารถบ่งชี้ถึงความไม่เท่าเทียม/ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่ได้ ดังนั้นการศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยตัวเลขค่าสัมประสิทธิ์จีนิ ซึ่งได้จากข้อมูลทุติยภูมิซึ่งเก็บรวบรวมโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยแสดงรายละเอียดไว้ในหัวข้อการกระจายรายได้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

5.5 การกระจายรายได้

การวัดการกระจายรายได้ของประเทศไทยอาศัยค่าสัมประสิทธิ์จีนิ หรือสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคเป็นเครื่องมือ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประมวลผลสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายได้ในระดับภูมิภาคในปี 2545 – 2554 ดังแสดงในตารางที่ 5.5-1

ตารางที่ 5.5-1 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายได้ ที่ราชอาณาจักร และจำแนกตามภาคปี 2545 – 2554*

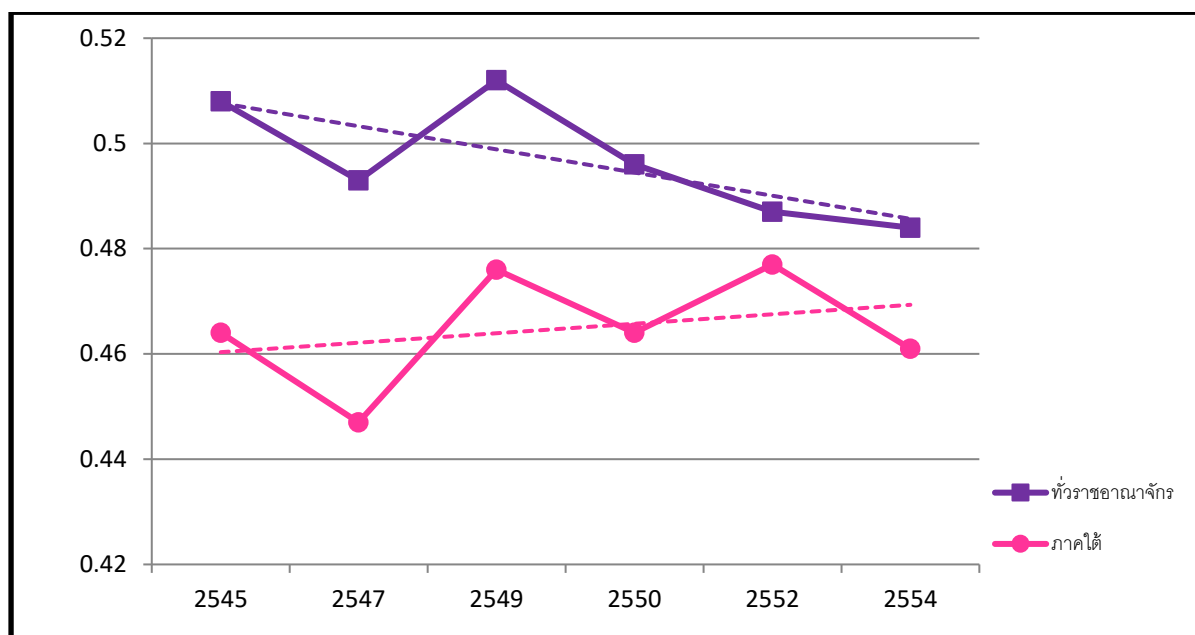
ปี	ทั่วราชอาณาจักร	กรุงเทพ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้
2545	0.508	0.438	0.440	0.470	0.470	0.464
2547	0.493	0.422	0.432	0.482	0.453	0.447
2549	0.512	0.452	0.439	0.487	0.507	0.476
2550	0.496	0.458	0.417	0.474	0.482	0.464
2552	0.487	0.463	0.410	0.452	0.484	0.477
2554	0.484	0.514	0.394	0.440	0.484	0.461

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

* สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคมีการเก็บรวบรวมและเผยแพร่ทุก 2 ปี

จากตารางที่ 5.5-1 จะเห็นได้ว่าในภาพรวมระดับภูมิภาคนั้น ภาคใต้มีการกระจายรายได้ที่ดีกว่าการกระจายรายได้ทั่วราชอาณาจักร ดังจะเห็นได้จากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของภาคใต้ที่ต่ำกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคทั่วราชอาณาจักร โดยเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงจากปี 2545 – 2554 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของภาคใต้ มีความผันผวนขึ้นและลงสลับกันทุกๆ 2 ปี แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่การกระจายรายได้ทั่วราชอาณาจักรมีแนวโน้มดีขึ้นตั้งแต่ปี 2549 ดังจะเห็นได้จากค่าสัมประสิทธิ์ที่ลดลง โดยเมื่อเปรียบเทียบความชันของเส้นแนวโน้มสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (แสดงด้วยเส้นประ) จะพบว่า สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคทั่วราชอาณาจักรลดลงในสัดส่วนที่มากกว่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของภาคใต้ที่ค่อยๆ เพิ่มขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 5.5-1

ภาพที่ 5.5-1 แนวโน้มสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคทั่วราชอาณาจักร และภาคใต้ ปี 2545 - 2554

ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

เมื่อพิจารณาการกระจายรายได้ในระดับจังหวัด ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการรวบรวมประมวลผล และเผยแพร่ไว้ตั้งแต่ปี 2545 – 2552 โดยแบ่งเป็นข้อมูลในปี 2545 – 2547 จากหน่วยบริการสืบค้นตารางสถิติ¹ และข้อมูลในปี 2550 – 2552 จากหน่วยบริการข้อมูลสถิติรายได้และความยากจน² ทั้งนี้ขาดความเชื่อมต่อข้อมูลในปี 2549 ซึ่งไม่พบตัวเลขสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคจากฐานข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แต่ปรากฏตัวเลขสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคปี 2549 จากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 ระดับจังหวัด ในบางจังหวัดได้แก่นราธิวาส ยะลา และสตูล ซึ่งได้รวบรวมไว้ในตารางที่ 5.5-2 เปรียบเทียบกับค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของภาคใต้ซึ่งได้จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

¹ http://service.nso.go.th/nso/nso_center/project/search_center/23project-th.htm

² <http://service.nso.go.th/nso/web/income/income.html>

ตารางที่ 5.5-2 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายได้ ภาคใต้ และ 5 จังหวัดชายแดนใต้ปี 2545 – 2552

ปี	ภาคใต้	นราธิวาส	ปัตตานี	ยะลา	สงขลา	สตูล
2545	0.464	0.377	0.370	0.376	0.283	0.312
2547	0.447	0.266	0.405	0.272	0.312	0.294
2549*	0.476	0.359	-	0.279	-	0.286
2550	0.464	0.487	0.461	0.417	0.451	0.400
2551	-	0.345	0.379	0.319	0.596	0.403
2552	0.477	0.378	0.492	0.400	0.500	0.411

ที่มา: รวบรวมจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

* รวบรวมจากสำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส ยะลา และสตูล

นอกจากนี้สำนักงานสถิติแห่งชาติ ยังได้รวบรวมและแสดงผลสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ระดับจังหวัด และระดับอำเภอระหว่างปี 2549 – 2552 ในรูปแบบที่ โดยใช้ระบบภูมิสารสนเทศสถิติ ดังแสดงในภาพที่ 5.5-2 – 5.5-3

2549

2550

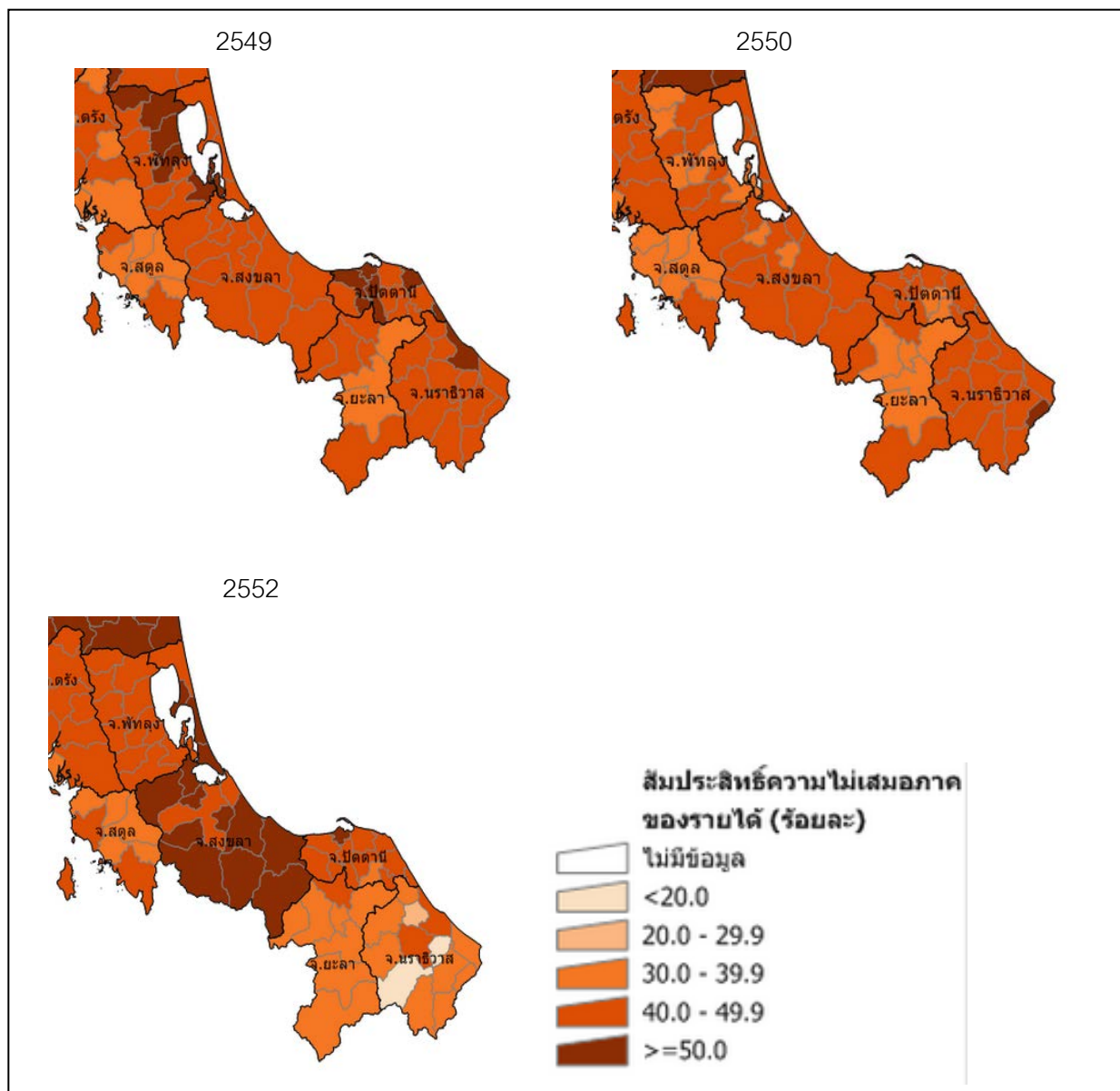
2552

สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค
ของรายได้ (ร้อยละ)

ไม่มีข้อมูล
<20.0
20.0 - 29.9
30.0 - 39.9
40.0 - 49.9
>=50.0

5-16

ภาพที่ 5.5-3 แผนที่สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ระดับอำเภอปี 2549 – 2552

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (NSO-GIS)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแผนที่แสดงสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ กับตัวเลขสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคในตารางที่ 5.5-2 พบว่ามีความไม่สอดคล้องกันในข้อมูลสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของจังหวัดยะลา และสตูลปี 2549 กล่าวคือ ตัวเลขสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคที่ได้จากฐานข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติระดับจังหวัดอยู่ที่ 0.279 และ 0.286 ตามลำดับ แต่จากแผนที่ความไม่เสมอภาคในภาพที่ 5.5-2 ของปี 2549 พบว่า สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของจังหวัดยะลาอยู่ในช่วงร้อยละ 40 – 49.9 ในขณะที่ของจังหวัดสตูลอยู่ในช่วงร้อยละ 30.0 – 39.9

อย่างไรก็ตามจากข้อมูลสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคข้างต้น พบว่าในภาพรวมสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ทั้ง 5 จังหวัด อยู่ต่ำกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของทั้ง

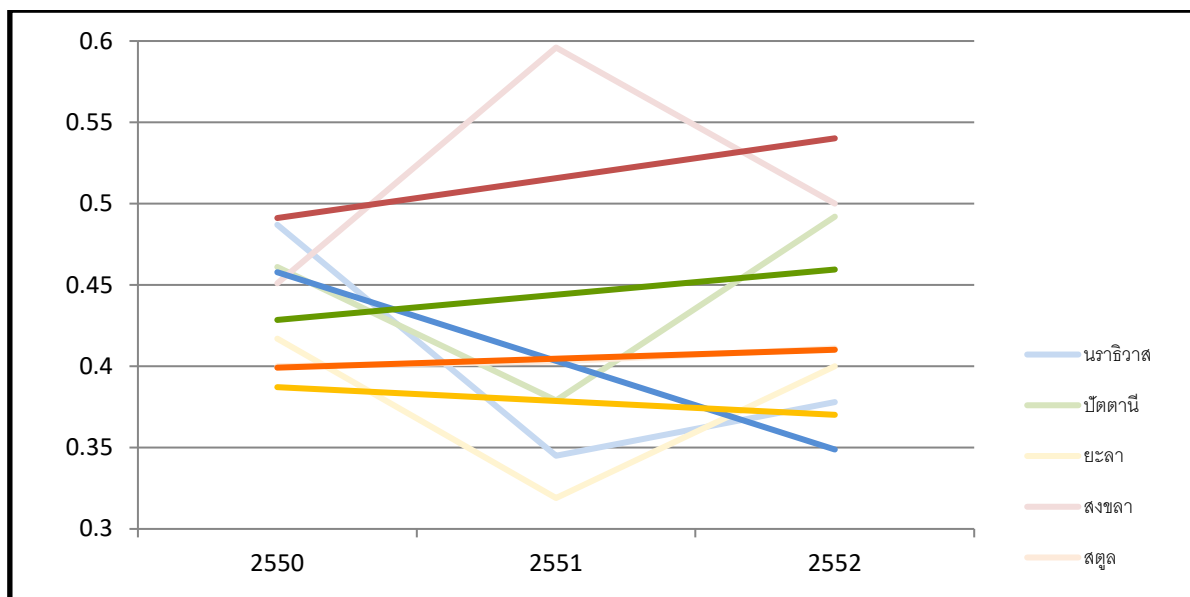
ภูมิภาค ยกเว้นสงขลาที่ตั้งตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมามีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคสูงกว่าของภาคได้
ทั้งนี้พบว่า

- ก่อนปี 2550 กลุ่มจังหวัดชายแดนใต้มีการกระจายรายได้ที่ค่อนข้างดี โดยเกือบทุกจังหวัดมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคประมาณร้อยละ 30 - 35 ในทุกปี โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัดจะพบว่าปัตตานี และนราธิวาสมีความเสมอภาคทางรายได้น้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของทั้ง 2 จังหวัดมากกว่าร้อยละ 35 ในขณะที่อีก 3 จังหวัดคือ ยะลา สงขลา และสตูลส่วนใหญ่มีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคที่ประมาณร้อยละ 30 นอกจากนี้จากข้อมูลย้อนหลัง 3 ปี ในช่วงปี 2545 - 2549 ยังแสดงให้เห็นแนวโน้มการเติบโตของความไม่เท่าเทียมทางรายได้ในจังหวัดนราธิวาส และปัตตานีที่เพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่จังหวัดอื่นลดลง

- ข้อมูลปี 2550 ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ในปี 2550 มีค่าค่อนข้างสูงมากกว่าร้อยละ 40 และเพิ่มขึ้นจากปี 2545 - 2549 และลดลงอีกครั้งในปี 2551 อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ปี 2550 เป็นปีที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นมากที่สุดอย่างมาก ซึ่งเหตุการณ์ความไม่สงบนี้อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการกระจายรายได้ของจังหวัดในกลุ่มชายแดนใต้

- ข้อมูลตั้งแต่ปี 2551 ข้างต้น แสดงให้เห็นรูปแบบการกระจายรายได้ที่แตกต่างไปจากข้อมูลก่อนปี 2550 กล่าวคือ จังหวัดที่มีความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้มากที่สุดกลับเป็นจังหวัดสงขลา ทั้งนี้อาจมีผลมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของอำเภอหาดใหญ่ ในขณะที่จังหวัดที่มีการกระจายรายได้ดีที่สุด หรือมีความไม่เท่าเทียมทางรายได้น้อยที่สุดคือ จังหวัดยะลา นราธิวาส และสตูลตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแนวโน้มจากข้อมูลเท่าที่มีคือ 3 ปีย้อนหลังจะพบว่า จังหวัดสงขลา และปัตตานีมีแนวโน้มการเติบโตของช่องว่างในการกระจายรายได้ หรือความไม่เท่าเทียมทางรายได้เพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่จังหวัดนราธิวาส และยะลาจะมีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคมีแนวโน้มลดลง

ภาพที่ 5.5-4 แนวโน้มของค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ปี 2550 - 2552

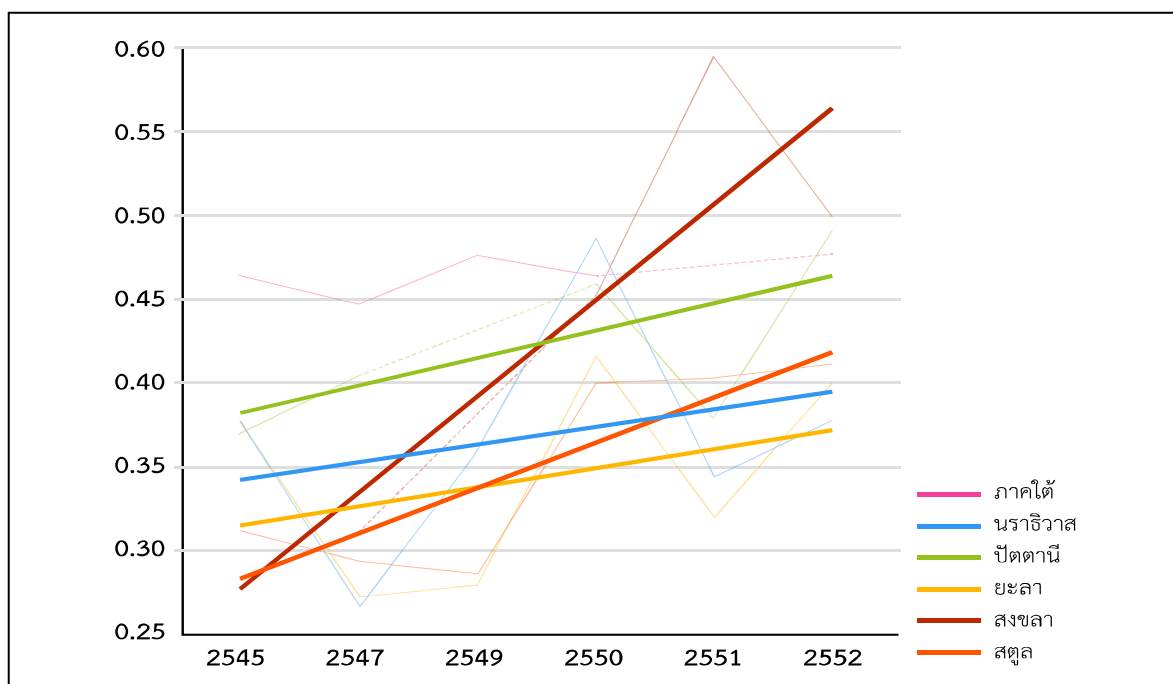
ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

*** เส้นจางแสดงค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของ 5 จังหวัดชายแดนใต้

เส้นทึบเข้มแสดงแนวโน้มของค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของ 5 จังหวัดชายแดนใต้

จากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ แสดงให้เห็นว่าการกระจายรายได้ของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ในช่วงปี 2545 – 2549 ปี 2550 และปี 2551 เป็นต้นมา มีความแตกต่างกัน โดยเมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาเขียนกราฟดังภาพที่ 5.5-5 จะพบว่าจังหวัดสงขลาที่มีเส้นแนวโน้มค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคที่มีความชันมาก แสดงถึงการเติบโตอย่างรวดเร็วของความไม่เท่าเทียมทางรายได้ รองลงมาคือจังหวัดสตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาสตามลำดับ แต่ทั้ง 5 จังหวัดชายแดนใต้มีแนวโน้มที่ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคจะเพิ่มขึ้น หรือความไม่เท่าเทียมทางรายได้ในแต่ละจังหวัดจะมีมากขึ้นนั่นเอง

ภาพที่ 5.5-5 แนวโน้มของค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของ 5 จังหวัดชายแดนใต้ปี 2545 – 2552

ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส ยะลา และสตูล

จากข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจระดับครัวเรือน การวัดความยากจน และการกระจายรายได้ข้างต้น สามารถสรุปภาพรวมเศรษฐกิจระดับจังหวัดในเชิงเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดชายแดนใต้ได้ว่า จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีตัวเลขทางเศรษฐกิจ ความยากจนดีที่สุดมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2545 – 2554 ในขณะที่จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานีมีระดับทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาค และอีก 3 จังหวัดชายแดนใต้เป็น 2 อันดับสุดท้ายมาโดยตลอด ทั้งจากตัวเลขเศรษฐกิจระดับครัวเรือน และตัวชี้วัดด้านความยากจน โดยในช่วงก่อนปี 2550 จังหวัดนราธิวาสมีตัวเลขทางเศรษฐกิจรั้งท้าย และมีช่องว่างของตัวเลขทางเศรษฐกิจเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นค่อนข้างกว้าง ในขณะที่เศรษฐกิจของปัตตานีแม้อยู่ในอันดับที่ 4 จาก 5 จังหวัด แต่เศรษฐกิจระดับครัวเรือน และสัดส่วนคนจนยังเกาะกลุ่มกับจังหวัดยะลา และสตูล แต่หลังจากปี 2550 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีเริ่มมีระยะห่างของช่องว่างทางรายได้ และค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับจังหวัดยะลาและสตูล และกลายเป็นจังหวัดที่มีตัวเลขเศรษฐกิจครัวเรือนต่ำที่สุดแทนจังหวัดนราธิวาสที่ขึ้นไปอยู่ในอันดับที่ 4 เช่นเดียวกับตัวเลขความยากจน โดยตั้งแต่ปี 2553 จังหวัดปัตตานีกลายเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนมากที่สุดแทนจังหวัดนราธิวาส

อย่างไรก็ตามในด้านการกระจายรายได้นั้น จังหวัดสงขลาถือเป็นจังหวัดที่มีความไม่เท่าเทียมทางรายได้มากที่สุดและมีช่องว่างของรายได้เติบโตในอัตราสูงที่สุด ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยตัวเลขเศรษฐกิจของอำเภอบาดใหญ่ และจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีความไม่เท่าเทียมทางรายได้มาก

ที่สุดเป็นอันดับ 2 รองจากสงขลา และมีอัตราการเติบโตของความไม่เท่าเทียมทางรายได้สูงเป็นอันดับ 2 เช่นเดียวกัน ในขณะที่จังหวัดนราธิวาสมีค่าสัมประสิทธิ์จีนิ้น้อยที่สุดเป็นอันดับ 2 รองจากจังหวัดยะลา และมีแนวโน้มเป็นจังหวัดที่มีความไม่เท่าเทียมทางรายได้น้อยที่สุดในอนาคตเมื่อพิจารณาในเฉพาะกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้

5.6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลทางเศรษฐกิจระดับครัวเรือน และสถิติด้านความยากจน รายจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน เปรียบเทียบกับระดับภูมิภาคและทั่วราชอาณาจักร แสดงให้เห็นว่า กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนมีขนาดของความยากจนในระดับสูง ดังจะเห็นได้จากเส้นความยากจนของจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา และสตูล ซึ่งอยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจนของภูมิภาคและทั่วราชอาณาจักร นอกจากนี้จำนวนคนจนรวมใน 5 จังหวัดชายแดนใต้ยังมีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 14 ของคนจนทั่วราชอาณาจักร และมากกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนคนจนทั้งหมดในภูมิภาค โดยที่จังหวัดนราธิวาสและปัตตานี เป็น 2 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนมากที่สุด และมีระดับรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุดตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะหลังปี 2550 จังหวัดนราธิวาสและปัตตานีเริ่มมีช่องว่างทางรายได้ที่กว้างขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้

ทั้งนี้สถานการณ์ความยากจนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ อาจได้รับอิทธิพลประกอบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ซึ่งพบว่าในปี 2550 เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบบ่อยครั้งที่สุดในช่วงตั้งแต่ปี 2547 – 2555 โดยเหตุการณ์ความไม่สงบส่วนใหญ่เกิดขึ้นในจังหวัดนราธิวาสและปัตตานี ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ทางรายได้และความยากจนของทั้ง 2 จังหวัดที่รุนแรงขึ้นตั้งแต่ปี 2550 อย่างไรก็ตามแม้เหตุการณ์ความไม่สงบจะลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องจากปี 2550 แต่สถานการณ์ทางรายได้และความยากจนของทั้ง 2 จังหวัดไม่ได้ดีขึ้นตามสถานการณ์ที่ลดลง ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตถึงปัจจัยประกอบร่วมที่สืบเนื่องจากผลของเหตุการณ์ความไม่สงบ เช่น การสูญเสียผู้นำครอบครัวซึ่งเป็นกำลังหลักในการหารายได้และประกอบอาชีพ ความหวาดกลัวในการออกไปประกอบอาชีพ การสูญเสียรายได้ทางการท่องเที่ยวของพื้นที่เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงระดับความไม่เสมอภาคทางรายได้พบว่า ภาคใต้มีแนวโน้มของความไม่เสมอภาคทางรายได้เพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ภาพรวมการกระจายรายได้ทั่วราชอาณาจักรมีแนวโน้มดีขึ้น และเมื่อพิจารณาในระดับจังหวัดของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนพบว่า ในปี 2550 สถานการณ์ความไม่เสมอภาคทางรายได้ของ 5 จังหวัดชายแดนใต้รุนแรงขึ้นจากปีก่อนหน้า แต่หลังจากปี 2550 กลับพบว่า

จังหวัดนราธิวาส และยะลามีแนวโน้มการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น แต่จังหวัดปัตตานี สงขลา และสตูล มีแนวโน้มการเติบโตของความไม่เสมอภาคทางรายได้ โดยเมื่อพิจารณาแนวโน้มของความไม่เสมอภาคทางรายได้ย้อนหลังตั้งแต่ปี 2545 พบว่าสงขลา มีแนวโน้มของความเหลื่อมล้ำทางรายได้เติบโตสูงสุด รองลงมา คือสตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าความไม่เสมอภาคทางรายได้ของกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ ไม่สามารถอธิบายถึงความสอดคล้องกับการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องตามข้อสรุปของ CRISE ที่กล่าวว่าความเหลื่อมล้ำแนวตั้งไม่ได้มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อแนวโน้มการเกิดความรุนแรงระหว่างชาติพันธุ์ (อ้างถึงใน ฟรานเชส สจวร์ต : เขียน, เนาวนิจ สิริผาติวิรัตน์ : แปล, สายพิน ศุพุททมงคล : บรรณาธิการแปล, 2555) แต่หากมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมควบคู่กับความแตกต่างทางเศรษฐกิจและการเมืองของคนกลุ่มต่างๆ ก็จะทำให้เกิดความขุ่นแค้นบาดลึกที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรง (Stewart and Brown, 2007 อ้างถึงใน ฟรานเชส สจวร์ต : เขียน, เนาวนิจ สิริผาติวิรัตน์ : แปล, สายพิน ศุพุททมงคล : บรรณาธิการแปล, 2555) ดังนั้นความเสมอภาคทางรายได้ของกลุ่มจังหวัดชายแดนอาจเป็นองค์ประกอบร่วมควบคู่กับความเหลื่อมล้ำแนวราบด้านอื่นๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งพบว่ากลุ่มจังหวัดชายแดนใต้มีระดับการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้านอื่น เช่น การเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขของกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ ที่ยังมีจำนวนการตายของมารดาและทารกสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาค ที่จะทำให้อำนาจของกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้มีความเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรง

ทั้งนี้ CRISE ยังได้เสนอข้อค้นพบด้านนโยบายที่จะสามารถลดความเสี่ยงในการเกิดปัญหาความขัดแย้งรุนแรงในสังคมที่ประกอบด้วยประชากรหลายกลุ่มชาติพันธุ์ และมีความเหลื่อมล้ำแนวราบด้วยการให้ความสำคัญกับนโยบายขจัดความเหลื่อมล้ำเป็นลำดับแรกๆ (อ้างถึงใน ฟรานเชส สจวร์ต : เขียน, เนาวนิจ สิริผาติวิรัตน์ : แปล, สายพิน ศุพุททมงคล : บรรณาธิการแปล, 2555) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแนวนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัดของ 5 จังหวัดชายแดนใต้พบว่า นโยบายหรือยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และแม้จะมีการกล่าวถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมอยู่บ้าง แต่ก็อยู่ในสัดส่วนที่ต่ำเมื่อเทียบกับนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีความเข้มข้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า 5 จังหวัดชายแดนใต้มีขนาดของความยากจนในระดับสูง โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาส และปัตตานี แต่ในประเด็นด้านการกระจายรายได้พบว่า 5 จังหวัดชายแดนใต้มีการกระจายรายได้ที่ไม่แตกต่างกับพื้นที่อื่นของประเทศไทย และมีการกระจายรายได้ที่ดีกว่ากลุ่มจังหวัด หรือจังหวัดที่มีความเป็นเมืองสูง โดยสงขลาซึ่งมีอำเภอบาดใหญ่ที่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและเป็นเมืองโตเดียว

ทำให้สงขลาที่มีความไม่เสมอภาคทางรายได้ในระดับสูง และมีแนวโน้มว่าความไม่เสมอภาคของสงขลาจะขยายขนาดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่จังหวัดนราธิวาส และยะลามีแนวโน้มของความเสมอภาคในการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ความยากจนและการกระจายรายได้ อาจไม่ใช่ปัจจัยหลักเพียงปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ แต่ก็สามารถเป็นปัจจัยร่วมกับความเหลื่อมล้ำด้านอื่นที่อาจนำมาซึ่งสถานการณ์ความรุนแรง

อย่างไรก็ตามจากการที่ประเทศไทยมีพัฒนาการแบบ Top-Down จากการพัฒนาเมืองทำให้คนจากต่างจังหวัดหลั่งไหลเข้ามาทำงานในเมือง คนเมืองจึงมีรายได้สูงกว่าคนต่างจังหวัดที่มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ยากจนกว่า ดังนั้นหากต้องการให้เกิดการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น จึงต้องมีการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญควบคู่กับสังคมเมืองแต่ทั้งนี้อาจต้องยอมแลกกับวิถีชีวิตที่ต้องเปลี่ยนไป โดยภาคใต้และ 5 จังหวัดชายแดนใต้ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าสามารถสร้างรายได้ อันได้แก่ ยางพารา การประมง และภาคการท่องเที่ยว ซึ่งภาครัฐสามารถสร้างมูลค่าการลงทุนในทรัพยากรเหล่านี้ได้มากขึ้น ทั้งนี้ภาครัฐเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกำหนดยุทธศาสตร์การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีระเบียบแบบแผนตามที่ Kuznets Hypothesis ได้ค้นพบความสัมพันธ์ของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้กับการกระจายรายได้โดยระบุว่า เมื่อเศรษฐกิจเจริญเติบโตและรายได้ในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น จะทำให้การกระจายรายได้แอ่งลงในช่วงแรก จนเมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งการกระจายรายได้จึงจะดีขึ้น ควบคู่กับการให้ความสำคัญกับนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนให้มากขึ้น โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการเพิ่มระดับการศึกษาซึ่งเป็นพื้นฐานของความแตกต่างทางรายได้ให้สูงสุดเท่าที่ทำได้ภายใต้สถานการณ์อันไม่สงบ

นอกเหนือจากความพยายามให้มีการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันและลดปริมาณคนจนแล้ว สิ่งที่ต้องทำควบคู่กันไปคือการส่งเสริมให้เกิดการออมเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เงินออมสามารถย้อนกลับมาพัฒนา 5 จังหวัดชายแดนใต้จากฐานรากของสังคมคือภาคครัวเรือน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามความต้องการของชุมชน สร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงจากการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐในกิจกรรมของครัวเรือนที่เกิดขึ้น